

ERDÉLYI GAZDA

ÁLTALÁNOS MEZŐGAZDASÁGI HETILAP

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTŐSÉG:

Kolozsvárt, belközép-utca 11. szám,
hová a lap szellemi részét illető küldemények czimzandók.
Kéziratok nem küldetnek vissza.
Előfizetési ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt.
Az erdélyi gazdasági egylet tagjai ingyen kapják.

KIADÓHIVATAL:

Kolozsvárt, beltorda-utca 1. szám,
 („Közművelődés“ nyomdai részvénytársaság felvételi irodája).
Ide küldendők a hirdetések, mindennemű mellékletek, előfizetések és hirdetési pénzek,
calamint a reclamatiók.

Hirdetések a legolcsóbb árszabály szerint vétetnek fel.

Leveldi Kozma Ferencz

1825—1892.

Nagy veszteség érte hazánk mezőgazdaságát. *Kozma Ferencz* földmivelési miniszteri tanácsos, az állami ménesbirtokok főigazgatója, a lótenyésztési ügyosztály vezetője, nagy sajnálatunkra s az ország nagy veszteségére, f. hó 6-án, Mezőhegyesen, hol hivatalos functioban volt, váratlanul elhunyt.

Alig lehet valaki e hazában, a ki mezőgazdaságunk, kivált pedig lótenyésztésünk ügye iránt érdeklődik, hogy *Kozma Ferencz* legalább hiréből ne ismerte volna. De nemcsak itthon volt ismert, neves ember, hanem ép oly ismeretes volt a művelt külföldön is mindenütt, miként a nagy művészek, államférfiak, vagy hadvezérek. És méltán, mert *Kozma Ferencz*ben mind ezen tehetségek összpontosultak.

Művész volt a szó szoros értelmében, de nem olyan, a ki élettelen képeket fest vagy farag, hanem olyan, a ki éles fantáziájával a lelki szemei elé rajzolt képbe életet lehelt, mely művészi alkotásának bámulatára kelt az egész művelt világ, mert olyan élő képet s ebben olyan mozgó alakokat állított szeme elé, a minnek ma párja nincs a continensen. Ez hazánk lótenyésztése, melyet *Kozma Ferencz* zsenialitása 25 év alatt teremtett, mondhatni semmiből és a mely hazánk gazdaközönségének szépen jövedelmez.

Győztes hadvezér volt, bár saját maga a viadalban nem vett részt, de részt vettek alkotásai: a magyar telivér lovak a gyepen, külföldi pályákon is és nemcsak Német és Franciaországban vitték el mint első a pálmát s a magas díjakat a győzelemben, hanem megverték már saját őshazájukban, Angliában is telivér testvéreiket a küzdőterén: a futó versenyeken és hirt s dicsőséget szereztek a magyar lónak mindenütt. Nem egyéb ez, mint

egy jól kiszámított haditerv szerencsés sikerre juttatása, mely *Kozma Ferencz*et dicséri, aki önelégülten, szó nélkül szemlélte alkotásának győzelmeit.

Államférfi volt. a ki az államban olyan kis minta államokat alkotott, a melyekre Magyarország már évek előtt büszke volt és büszke lehet századok múlva is, ha csak valamely katasztrófa ezeket össze nem dönti. Ezek az állami ménes uradalmak: *Mezőhegyes, Kisbér, Bábolna, Fogaras*. A ki valaha ezen uradalmaknak bár egyikében megfordult, az szavainknak értelmét fel tudja fogni, tudva azt is, hogy ezen uradalmaknak 25 éven át főigazgatója és megteremtője *Kozma Ferencz* volt.

Ha Magyarországnak külföldi nevezetes látogatói jönnek, azok innen úgy nem távoznak, hogy ezen remek kis államok, vagy azok egyike-másika, legtöbbször pedig *Mezőhegyes*, be ne mutattatnék, mint hazánk gyöngyei, büszkeségei, a melyek magas kulturájukkal és minta szerű berendezésükkel bámulatba ejtik a látogatót. Ezen uradalmakban gyökerezik hazánk világhírű lótenyésztése is és a miként a nemes gyümölcs, a fáról vett oltó galyak által, úgy terjedt és terjed elfolyton onnan a nemes vérű ló a az országban mindenfelé.

Felfogható ezekből az az óriási veszteség, a mely *Kozma Ferencz* halálával hazánkat érte, aki szervező, alkotó tehetségét utolsó pillanatáig hazájának szentelte. Nem pihent soha, teljes életét szorgalommal párosult munkával töltötte. Mostóhajtott volna nyugalomba vonulni s midőn épen a főigazgatása alatti uradalmakba vezette be utódját, ott érte, munkálkodása közben, a halál. Az ég ura nem engedett pihenőt neki az életben, mintha még szebbé, példaadóbbá akarta volna tenni ez által áldásos életét.

Magyarország gazdaközönségét a legmélyebb fájdalom hatja át *Kozma Ferencz* halála miatt, a kinek, mint a haza hő-, és szorgalmában s alkotásaiban kimagasló

fiának emlékét, az idők végtelenéig kegyelettel áldja és őrzendi.

Az elhunyt haláláról a földmivelési miniszterium az alábbi külön gyászjelentést adta ki:

A földmivelésügyi m. kir. miniszterium mely részvétellel és fájdalommal tudatja, hogy méltóságos *Leveldi Kozma Ferencz* ur, miniszteri tanácsos, a Szent-István-rend kiskeresztes vitéze, a magyar lovar-egylet tiszteletbeli tagja stb., ma reggel 1/4 órakor, Mezőhegyesen meghalt.

A boldogult hült tetemei folyó hó 8-án délután 5 órakor fognak Baracsán (Fehérmegye), a családi sírkertben, a ref. egyház szertartása szerint örök nyugalomra tétetni.

Budapesten, 1892. évi július hó 6-án.

Életrajzát a budapesti napilapok után a következőkben közöljük:

Leveldi Kozma Ferencz somogy megyei tőzgyökeres magyar családból született 1825-ben. Alsóbb iskoláit Pápán végezte és kora fiatalon a katonai pályára lépett, mert lovas katonának készült. 1844-ben belépett a magyar testőrségbe, azonban midőn 1848-ban felhangzott a Talpra Magyar! *Kozma Ferencz* is ott hagyta a Bécsben állomásozó magyar gárdát, beállott honvédeknek és végig küzdötte a szabadságharcot egész Világosig és azután sokáig itt bujdosott az országban.

Később régi családi fészkeből, Somogyból elköltöztvén, Fehér vármegyében telepedett meg és elvevén nőül *Szűts Jusztint*, Baracsán gazdálkodott 1861-ig, mikor főszolgabíróvá választották meg. De erről a tiszteről a provizorium alatt lemondott és ismét visszatért baracska birtokára. Midőn 1867-ben a magyar kormány megalakult, *Kozma Ferencz*et azonnal ki nevezték a földművelés, ipar- és kereskedelmi miniszteriumba titkárnak és a lótenyésztési ügyosztály vezetésével bízták meg, mely akkor igen alacsony fokon állott, úgy, hogy a hivatalos teendőket néhány hivatalnok társával egy titkár is elvégezte. De *Kozma* csakhamar megnövesztette ez ügyosztályt.

Midőn 1868-ban, az alkotmány helyre állta után, a magyar kormány átvette az állami ménesintézeteket, *Kozma Ferencz* rögtön hozzá-

Mindennemű
mütrágya.

A magas kormány kezdeményezése folytán alapított
MAGYAR ÁLTALÁNOS KÉNSAV-, MÜTRÁGYA- ÉS VEGYI-IPAR RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG
ajánlja saját gyártmányu, tiszta kénsavval feltárt, elismert kettő minőségű mütrágyáit: csontliszt-, spodium-, ammoniak- és ásványi superphosphatokat, párolt csontlisztet, Thomassalakot, chilisalétromot, kénsavas kálit és ammoniakot; különlegességeket, mint: szőlő-, répa-, rét-, kender stb. trágyát és mindennemű egyéb mütrágyát, kénsavat, réz- és vasgáliczot. — Talaj-elemzések díjmentesen eszközöltetnek. Felvilágosítással és árjegyzékkel készségesen szolgál gyáraink központi irodája: V., Erzsébetvár 9. sz. II. omelet, hová levelek és megrendelések intézandók. — Telefon-szám 882.

Thomas-
salak.

látott azok szervezéséhez Nevezetesen: Bábólnán tiszta arabsfajtákat, Kisbéren telivér angol, Mezőhegyesen Nonius, Furioso és Gidrán fajtákat, Fogarason pedig lipiczai fajtákat hozott be, melyekből aztán hamarosan elárasztották az egész országot legelső rendű ménlovakkal.

Kozmának, egyebek mellett, különösen nagy érdeme és éles látására s ítélő tehetségére vall, hogy rögtön ki tudta választani és megszerezni azokat az elsőrendű apa-lovakat, a melyektől egy a külföldön, mint a hazai lóversenyeken is csakhamar híressé vált versenylovak származnak — Hogy a hazai lótenyésztésnek még nagyobb lendületet adjon, szervezte a megyei lótenyésztési bizottságokat, melyeknek működése mindjárt a legaldásosabbnak mutatkozott. Ezen kívül a négy nagy kiterjedésű ménesbirtokon olyan okszerű gazdálkodást fejtett ki, hogy ezek a birtokok jelenleg Magyarországnak legelső mintagazdaságai, melyek a külföldieket valószínű bámulatba ejtik és jó hírűnek messze elterjedt az ország határain kívül. Bámulatot szakértelműen következtében és vezetése alatt pedig egy új, modern gazdatiszti kart nevelt, mely jelenleg az állami ménesbirtokokat kezeli. E kiváló szolgálati jutalmául Kozma Ferencz csakhamar osztálytanácsos, majd miniszteri tanácsos lett és a Szent-István-rend kis keresztjét nyerte el. De a külföld is iparkodott elismeréssel adózni a kiváló szakembernek, ki egy egész sereg külföldi rendjellel birt. Azonban sikeres működésének legnagyobb eredménye és jutalma lett az 1885. évi budapesti országos lókiállítás, mely a maga nemében páratlanul áll egész Európában. Ezt az egész kiállítást, melyről a walesi herceg és a mostani német császár, kik annak idején megtekintették, kimeríthetetlen dicsőretekkel nyilatkoztak, Kozma Ferencz szervezte. Tulajdonképpen ebben a nagyszerű kértben mutatta közel husz esztendei munkásságának sikereit. Kozma minden évben a nyár elején szokta végig járni a ménesbirtokokat, az évi osztályozás és selejtezés megejtése végett. Ez idén június 7-én indult el hivatalos körútjára Bábólnára. Június 7—12-én Kisbéren időzött és itt hűlés következtében megbetegedett, de azért rosszul léte dacára tovább folytatta körútját. Így ért június 24-én Mezőhegyesre, hol oly rosszul lett, hogy ágyba kellett feküdni s ma reggel megszűnt élni. Holttestét Baracsára viszik, hol a temetése e hó 8-án d. u 5 órakor lesz.

Mikor vágjuk le a rozstot?

II.

Még meggyőzőbb lesz fenti állításunk,*) ha azon vegyelemzési adatokra utalunk, melyeket Walter Lajos és Védördi Viktor urak jelen évi „Évkönyvünk” „Vizsgálatok az aratás leghelyesebb idejének meghatározására” című közleményben rovatos kimutatásokban összeállítottak, a különböző érési időszakban vágott gabonának kémiai összetételére vonatkozólag. A mint ezen vegyelemzési adatokból látjuk, az érési fok előrehaladásával folyton nő a tápanyagok mennyisége egész a teljes érésig s ennek megfelelőleg nő a magvak fajsúlya is, jelül annak, hogy a magban lerakódás történik. Hogy a fajsúly, dacára a megszűnt tápanyagvándorlásnak és lerakódásnak, a viasz- vagy sárgaérésen túl is emelkedik, annak oka, mint igen természetes, az ezen időszakban száradás folytán beálló igen nagymérvű vízvesztésben rejlik.

A gyakorlatra igen fontos az a körülmény, hogy megtudjuk határozni azt, hogy valamely rozs az érésnek mely időszakában vágott le, mert mint láttuk és látni fogjuk ez lényeges befolyást gyakorol a minőségre nézve. A gyakorlatban sokszor látjuk, hogy praktikus gabonavásárlók, mielőtt a gabonára végleg megalkudtak volna, abból néhány szemet szájukba vesznek és megrágják. Ezt a praktikus fogást a gabona minőségének közelebbi meghatározása végett alkalmazták.

*) V. ö. a lapunk múlt számában közlöttel. Szerk.

A különböző érési fok mellett vágott rozsról, valamint a buzára nézve is jellemző ugyanis azon ellentét, melyet a már légszáraz szemek, a széttörő erővel szemben tanúsítanak: Ha pld egy kiszáradt rozsszemet ujjaink közé fogva úgy helyezzük a fogak közé, hogy a szem $\frac{1}{3}$ -da a fogsorok között a szájüregbe érjen s most az ujjakkal lefelé nyomást gyakorolva, ketté harapjuk azt, úgy a különböző érési fok mellett vágott rozsnál, a következő jellemző sajátságot veszünk észre: *a tulérett szem* a legkisebb erővel törik s a hang mely a törésnél a fogak összeverődése folytán keletkezik, igen tompa. A szem lazább szerkezetének megfelelőleg, e kísérletnél fogaink kissé benyomulnak a szembe mielőtt eltörnének az, tehát a szem állománya ezen érési fok mellett kevésbé rugalmas. A fogak között rágyva ilyen tulérett szemeket, azok az összeszorító erőnek könnyen engednek, szétlapulnak fogaink között. Kemény lapra helyezve, kalapács ütés alatt szintén szétlapulnak s lisztes tömeggé esnek szét.

A teljes érésű rozsnál már nagyobb erő szükséges a szemek kettétörésére, fogaink a szem kettéharapásánál nem nyomulnak annak állományába be s a törésnél keletkezett hang rövidebb és cselebb. A fogak közötti rágásnak jobban ellentállanak s a kalapács ütése alatt később esnek lisztes tömeggé szét, mint a tulérett szemek.

A viasz- vagy sárgaérésű szemek jegecsezésüknél fogva, már külsejük által is elárulják azon érési fokot, melynél vágattak. Fogak közé szorítva nagy rugalmasságuk által tűnnek ki, nagy erőfeszítéssel pattannak szét a fogak között. Nehezen rághatók és a kalapács ütése alatt darabokra töredeznek.

A teljes érésű szemek külseje csálhatatlanul rá vall, zsugorodott, szögletes és fejletlen voltával azon érési fokra, melynél learattatott. Vékonyabbak lévén a teljes és viaszérésű szemeknél, dacára igen nagy rugalmasságuknak, a fogak között kisebb erővel törnek vagy jobban mondva pattannak szét, mint az üveg s a keletkező hang valamennyi között legélesebb.

Ezen meghatározási próbákat az áltunk különböző időközökben aratott s e kísérlet alapjául szolgáló rozsszal, mint egy öt heti száradás után hajtottuk végre s ugyanezen időben határoztuk meg valamennyinek hektoliter súlyát, mint azt alábbi összeállításunk feltünteti:

I. parcz. learatva jun. 23-án htl. sulya	63·25 kgr.
II. " " " 30-án " "	69·20 "
III. " " " 4-én " "	67·90 "
IV. " " " 16-án " "	64·17 "

A gabona minőségének hozzávetőleges meghatározására a közelletben a Hektoliter súlyt szoktuk alapul venni s ez gyakorlati szempontból indokoltabb is, mint a minőség pontos meghatározásának más nehezkesebb módjai. A fenti adatokból látjuk, hogy az I-ső parczella, mely a teljes érés időszakában vágott csak 63·25 klgrm Hl. súlyt mutatott, míg a viasz vagy sárga érésben vágott II-ik parczella a tápanyagvándorlásnak és lerakódásnak teljes befejezése után 69·20 Hl. súlyt ad, mely Hl. súly egyszersmind legnagyobb a különböző érési fok mellett vágott rozszok Hl. sulya között, élénken bizonyítván ezen körülmény is, hogy minden anyagvándorlás és lerakódás a sárga vagy viaszérés befejeztével véget ér. A teljes érésben vágott III-ik és a tulérett időszakában vágott IV-ik parczella Hl. sulya, mint a közölt adatokból látható az érési fok előhaladásával rohamosan csökken. Ezen két utóbbi stádiumban nyert adataink ellenkeznek a tavalyi kísérlet eredményével, melyben az mutatattik ki, hogy az érési fok előrehaladásával a rozs Hl. sulya egész a tulérés beálltáig nő, illetőleg a termés minősége javul, valószínűleg valami hiba csuszott be a méréseknél, mert hiszen a teljes érésig eljutott gabona, ha tovább is lábán hagyatik, a nap heve következtében gyorsan veszíti el még mindig fölös vizét, a víz helyét pedig az epidermiszen keresztül levegő foglalja el s még tovább hagyván lábán a gabonát, a levegő még nagyobb tért foglal el a magállományban, erre vall a teljes érésű, de leginkább a tulérett gabona bágyadt fénye is, me-

lyet a benyomult levegő folytán a megváltozott sugártörés idéz elő. A benyomult levegő következtében a keményítő szemcsék összefüggése lazább, az egész mag térfogata ebből kifolyólag hasonló tömeg mellett nagyobb lesz s ezen megelőző okok folytán igen természetes, hogy minél tovább marad a gabona lábán Hl. sulya annál könnyebb lesz. Ha még hozzávesszük azt, hogy a tulérésidőszakában a szem héja épen az alanyomuló levegő következtében megránczosodik s ez által is nagyobb térfogatot nyer minden egyes mag, határozottan kimondhatjuk, a gyakorlatra és több-, hasonló irányú kísérletet végzett szerzőre támaszkodva, hogy *a viasz érésen túl, az érési fok előhaladásával a rozs hektoliter sulya csökken.*

A hektoliter súly nagyrészt függvény tehát a fentebb elmondottaktól valamint a magvak alakjától, az ürmérték töltési módjától stb. nem szolgálhat a magvak súlyának illetőleg fejlődtségének biztos mértékeül, erről csak az abszolút súly nyújt tájékozást, mely a magvak nagyságával egyenes és víztartalmukkal fordított arányban nő. Az abszolút súlyt minden egyes parczella termésből leszámolt 1000—1000 szemre határoztuk meg, mint az alábbi összeállításunk feltünteti:

I. p. aratva jun. 23.	1000 szem sulya	20·792 gr.
II. " " " 30.	" " "	23·764 "
III. " " " 4.	" " "	24·467 "
IV. " " " 16.	" " "	25·023 "

Az abszolút sulyra a magvak térfogat változása nem lévén befolyással, mint a fenti adatokból látjuk, e suly az érési fok előrehaladásával nő. A magvak abszolút súlyának növekedését a teljes és viasz vagy sárga érés időszakában a rohamos anyagfelhalmozódás, a teljes és tulérett időszakban pedig, a beálló nagymérvű vízvesztés idézi elő. Minél érettebb tehát a gabona annál nagyobb lesz a magvak abszolút sulya. A minőség javulása azonban nem minden tekintetben tart lépést az abszolút sulyal, a mennyiben már a gyakorlatból ismeretes dolog, hogy a viaszérésben vágott gabona, habár jegecsezése miatt nem is szolgáltat oly finom fehér lisztet, mint a teljes és tulérett, mégis sokkal alkalmasabb sütési célokra, mint a lazább összetétel folytán finomabb lisztű örölhető teljes és tulérett gabona.

Kísérletünk eddigi részleteit összefoglalva a következő végeredményt vonhatjuk le ezekből:

Valamint a buzánál, úgy a rozsnál is a tápanyagoknak a szárból a magvakba való vándorlása a viasz vagy sárga érési időszak befejeztével ér véget; a mi tápanyag még a kalászban volna a viaszérésnek első időszakában, az a rozsnál is épen mint a buzánál, bevándorol a magvakba, úgy hogy tápanyagvándorlásról a viasz érésen túl nem lehet, s így ebből a szempontból mi sem indokolja, hogy vetésünket tovább is lábán tartjuk. Tekintve továbbá azt, hogy a hektoliter súly legnagyobb a viaszérés befejeztével s hogy ezen nagyobb súlyt a magvak jegecsezesebb volta idézi elő, mely állapot úgy a rozsnál, mint a buzánál kívánatos tulajdonság; továbbá azt, hogy ezen időszakban vágott rozslisztekből nyerhető a legjobb sütemény, kísérletünk végeredményeképen kimondhatjuk, hogy valamint a buzát úgy a rozst is gyakorlati szempontokból legjobb a viasz vagy sárgaérés időszakában levadni.

Másként áll a dolog, ha a vetőmagnyerés célját tartjuk szem előtt, általánosan ismeretes, hogy czélszerűbb a rozst is mint a buzát csak a teljes érés befejezte után vágni. Czélszerűbb ez azért, mert a viasz vagy sárgaérésben levő mag még tetemes mennyiségű vizet tartalmaz, mely víznek elpárolgása legjobban a lábán levő vetésben megy végbe s így nem lesz a csira az esetleges megromlásnak annyira kitéve, mintha ezen fölös víz a termés összehalmozása után lassan a garmadából párolgott volna el. Más oldalról a mag szövetei a teljes érésnél állandósnak meg teljesen. Végre harmadszor a teljes érésnél, mint ez a vegyelemzésből is kitünik, a mag zsirtartalmából veszít, mely körülmény mindenestre a csirázás előnyeire róható fel.

Ha a körülmények folytán a teljes érést vagyunk kénytelenek bevárni, azon esetben sem szenvedünk még a piacra szánt áru minőség-

nél nagy veszteséget, legfőnebb a szem jegezes-ségét és tetszetős színét kockáztatjuk az *ürsuly* csekély csökkenése mellett. A túlerésnél azonban, mint már fennebb láttuk, *határozott veszteségünk van*, mely nemcsak a hektóliter súly rohamos apadásában és a jegezesesség teljes hiányában, hanem a termény színében és abban mutatkozik kiválókép, hogy ezen időszakban lazán állván a szemek a kalászbán, az *aratási és hordási munkálatok közben, igen sok szem kihull.*

A mi a különböző érési fok mellett levágott rozs csiraképességét illeti, azt mondhatjuk, hogy a mag csirája már a teljes érés időszakában, annyira ki van fejlődve, hogy azoknak legnagyobb része csiraképes, de miután *tartalékanyag* ezen időben az endospermében igen kevés van, a mag még életképes növényt nem adhat s így vetőmagul nem alkalmazható. A magvak fejlődésével illetőleg az érési fok előhaladásával, mint ezt alábbi csiráztatási próbánk mutatja, nő a magvak csira képessége:

I. cejesérésű 200 szemből csirázott 187 szem	93.5%
II. viaszérésű „ „ „ 194 „	97.0%
III. tejesérésű „ „ „ 195 „	97.5%
IV. túlerettből „ „ „ 195 „	97.5%

Ezen adatokból az látható, hogy a három utolsó érési időszakban levágott rozs közül bármelyik is alkalmazható minden veszély nélkül vetőmag gyanánt, de a viasz vagy sárgaérésre és a túlerésre előbb felsorolt okok miatt, mégis helyesebb vetőmag nyerése céljából a rozsort is, mint a búzát, a teljes érési időszak beálltaig lábon hagyni.

Ferenczy Ferencz.

Mennyi tej kell egy kg. vaj előállítására?

Könnyen belátható, hogy 1 kg. vaj előállítására annál kevesebb tejjel lesz szükség, minél tartalmasabb, azaz minél zsirosabb a tej. Önként érthetően: okszerű eljárásokkal és jó eszközökkel, bármely tejből több vajat lehet kapni, mint ellenkező esetben. Minden irányban helyes eljárást és célszerű eszközök használatát tételezve fel s egyféle minőségű tejet véve, ha ezt direkt köpüljük, a legkevesebb vajat kapjuk; ha előbb leszedjük a tejfőlet és ezt köpüljük, már többet kapunk; ha pedig végre centrífugális géppel — separatorral — dolgozunk, akkor a legnagyobb vajnyereményre számíthatunk.

Hogy ez így áll, azt számos kísérlet eredménye igazolja s ebből is kitűnik a tejfelező gépeknek, a separatoroknak rendkívüli haszna, minden más, részben megbecsülhetetlen, előnytől eltekintve. Minthogy tehát a vajnyeremény mekkora-sága első sorban a tej zsirtartalmától függ, mindenekelőtt ezt a tényezőt kell ismerni, ha használható adatokat akarunk kapni.

Összevetve a kísérletekkel és a gyakorlatban elért eredményekkel, a következő számokat kapjuk: ha a tejet direkt köpüljük 1 kg. vaj előállítására kell, sovány tejből (2—3% zsir) 30—34 liter, félkövér tejből (3—4.5% zsir) 26—30 liter tej, kövér tejből (4.5—5—6% zsir) 20—24 liter tej. Ha tejfőlet köpülünk, ennek minősége szerint, 4—8 liter kell 1 kg. vaj előállítására; 100 liter tejből pedig, ismét a tej minősége és a felezési eljárás szerint, több-kevesebb tejfőlet kerül: 12—20 liter.

Ha ismerjük a feldolgozandó tej zsirtartalmát, legjobb erre bazi-rozni a vajnyeremény kiszámítását. Tapasztalásból és a kísérletekből tudjuk, hogy okszerű tejfelezéssel — nem szólva itt a separatorokról — a tej zsirjának 80%-át lehet a legjobb esetben kifőlni. Feltéve tehát, hogy tejünk 4% zsirt tartalmaz, azaz 1 literben 40 grammot, közönséges tejfelezéssel ebből 32 grammot nyerhetünk a tejfelben.

A separatorokkal lényegesen jobb eredmény érhető el; a tej zsirjának 90, sőt 95%-a is kifőölhető, tehát nem 32, hanem 36, esetleg 38 grammot kapunk. Tovább menve most már tudni kell azt, hogy a tejfelben levő zsirt nem lehet mind vaj képében kiköpülni; megeléged-

hetünk, ha 90—92%-a a vajba átmegy, melyről ismét jól tudjuk, hogy 18—20—24% nemzsirt is tartalmaz (vizet, savót, sajtanyagot, tejzúrot, konyhasót), azaz a legkedvezőbb esetben csak 82% zsirtól áll. A szokásos 80%-ot véve fel, a számítás a következő lesz, például 100 liter tejjel 4% zsirtartalommal. Közönséges tejfelezéssel kapunk a tejfelben 3200 gramm zsirt (80%), ebből a köpüléssel a vajba átmegy 2880 gramm (90%), hozzáadva ehhez 20% nem zsirtalkatrészt, kapunk 3456 gramm vajat, vagyis kerekszámban 3.5 kilogrammot; 1 kg. előállítására tehát 28 liter tej kellett. Centrífugális géppel ugyanabból a tejből 3600 gramm zsirt felezhetenénk ki (90%) és ebből, az iménti számítással 3888 gramm vajat kapnánk, tehát 432 grammal többet. Vegyünk fel többletnek csak 400 grammot és azt, hogy naponként csak 50 liter tejből készítünk vajat, mely esetben naponként 200 gramm vajjal kevesebbet termelünk. Ez ki tesz egy évben 73 kg-mot; 80 kilogrammal számítva, kerekszámban 58 frtot; három év alatt 174 frtot, vagyis egy 100 liter órás munkaképességű separatornak az árát, szállítással, mindennel.

(Gazd. Lapok.)

Pályázatok.

A sárvári m. kir. tejjgazdasági szakiskola főlvételi feltételei.

1. Az üzletvezetői tanfolyamra:

- Erős, egészséges testalkat, orvosi bizonyítvány által igazolva.
- Valamely gazdasági tanintézet sikeres bevégezése, végbizonyítvány által igazolva.
- A magyar nyelv bírása.
- A belépni óhajtó kiskorúsága esetén kívántatik egy oly írásbeli nyilatkozat az illető szüleitől, vagy gyámjától, melyben ez, illetőleg azok kötelezik magokat, hogy a tanfolyam tartama alatt a tanulóért az iskolában teljesítendő fizetéseket magukra vállalják és az iskola pénztárába a rendes időre mindig befizetik.
- Esetleg eddigi tejjgazdasági alkalmaztatásukra vonatkozó bizonyítvány, mely a jelentkezőt előnyben részesíti.
- Minden tanuló köteles rendes ruházatán kívül 1 párnát, 2 párnahéjat, 2 lepedőt, 4 törülközőt és 10 db. mellig érő fehér vászon kötenyt magával hozni.
- Belépés alkalmával az intézet pénztárába 10 frt óvadékot befizetni, mely összegből hanyagság, vagy könnyelműség folytán általa okozott károk, valamint a részére kiszolgáltatott gyógyszerek ára fedeztetni fognak. A mennyiben ezen óvadék az említett célokra igénybe nem vétetnek, a tanulónak távozásakor vissza lesz fizetve.

2. A kezelői tanfolyamra:

- Betöltött 17 éves életkor.
- Erős, egészséges testalkatot, valamint az 1887. XXII. törvényzikk értelmében védhímőltőjást igazoló orvosi bizonyítvány.
- Annak igazolása (népiskolai bizonyítvány által), hogy a belépni óhajtó tud írni, olvasni, számolni.
- A magyar nyelv bírása.
- Kifogástalan előélet, mely erkölcsi bizonyítvány által igazolandó.
- Lásd az üzletvezetői tanfolyam d) pontját.
- „ „ „ „ e) „
- „ „ „ „ f) „
- „ „ „ „ g) „

3. Vendéghallgatókra nézve:

Vendéghallgatók bármely időben főlvételnek. Az elméleti oktatásban a rendes hallgatókkal együtt vesznek részt; részt vehetnek a gyakorlati munkákban is. Ha egy hétnél tovább időznek az intézetben, havonként előlegesen 5 frt tandíjt fizetnek, ezen kívül — ha a gyakorlatban 3 napnál tovább részt vesznek — a sajt-mestornak havonként 2 frtot tartoznak fizetni.

A tanulók főlvételét a szakiskola igazgatója teljesíti; s mivel az intézetbe csak meghatározott számú hallgatók vehetők fel, a főlvétel tárgyában az igazgatósághoz címzett kérvények július 15-ig beküldendők.

A legközelebbi tanfolyam kezdete: augusztus 6.

A hallgatók az intézetben nyernek lakást, élelmezést, fűtést, világítást és mosást, egyszóval teljes ellátást; melyért az üzletvezetői tanfolyam hallgatói és a vendéghallgatók havonként 26 frt. 66 krt, a kezelői tanfolyam hallgatói havonként 20 frtot tartoznak előre befizetni.

Oly tanulók, kik állami ösztöndíjjal kívánják végezni a szakiskolát, a földmívelésügyi miniszteriumhoz intézendő kérvényeiket, július 15-ig a szakiskola igazgatósághoz — P.-Láncz u. p. Felső-Káld — küldjék be.

Kormányintézkedés.

— **Gazdák és a hadsereg.** A „Köztelek” értesítése szerint a hadügyminiszter intézkedett az iránt, hogy a katonai ajánlati tárgyalásokon a gazdaközönség képviselve legyen. A képviselés joga a gazdasági egyesületekre bízott. Joga van két-két tagot kiküldeni a 4-ik hadtestparancsnokság területén tartandó ajánlati tárgyalásokra az országos magyar gazdasági egyesületeknek; az 5-ik hadtest területére a pozsonyi és komárommegyei gazdasági egyesületeknek; a 6-ik hadtest területére az abauj-tornamegyei gazdasági egyesületeknek; a 12-ik hadtest területére a nagyszabonyi és brassói gazdasági egyesületeknek. Ezenkívül felhatalmaztatik az országos magyar gazdasági egyesület, hogy egy kiküldöttjével az ország bármely katonai állomásán magát képviseltesse. A kiküldötteknek jogukban áll az illető hadtestparancsnokság területén levő minden a nyerstermények szállítására tartott ajánlati tárgyalásokon és üléseken részt venni, szavazati joggal azonban nem bírnak. A jelenléti joga kiterjed úgy a bérleti, mint a saját regieiben megtartott tárgyalásokra. Nem lehetnek azonban a kiküldöttek jelen a titkos pl. háboru esetén tartott tárgyalásokon, hasonlóképp ott sem, a hol az intézkedések megkövetelt gyorsasága a kiküldöttek megbízását lehetetlenné teszi. A képviselők részvétele a tárgyalásokon jog, de nem kötelesség, mely már az idén veszi kezdetét. A képviseltetés költségeit a kiküldő testület viseli, mely évről-évre tudatja a képviselők neveit az illető hadtest intendaturájával. A kiküldöttek megjelenésüknél magukat az intendánsi iroda főnökénél kellően igazolni tartoznak. A kiküldötteknek joguk van az ajánlati tárgyalások kezdetétől azok végeztéig jelen lehetni, kötelesek azonban a határozatokat mindaddig titokban tartani, a meddig a felsőbb hatóságok végleges döntése tudomásra nem jön. A képviselőket jogaik gyakorlásában az nem akadályozza, hogy a tárgyalásokra maguk is nyújtottak ajánlatot. Az intendaturák főnökei kötelesek a képviselőknek, kívánatukra, a tárgyalások alatt is, a tárgyalások menetéről, a szállítási szabályzatokról stb. szóbeli és kimerítő felvilágosításokat adni. A képviselők jelen lehetnek az értekezletek határozatainak meghozatalánál és joguk van esetleges megjegyzéseik jegyzőkönyvbe vételét kívánni. Az intendaturák kötelesek e jegyzőkönyvbe felvételre megjegyzéseket kellő méltatás tárgyává tenni és ennek kapcsán a felsőbb hatóságokhoz terjeszteni.

Előfizetési felhívás.

A második félév kezdetén kérjük lapunk t. pártolóit, hogy előfizetéseiket megújítani és lapunkat ismeretkörükben ajánlani s részére újabb pártolókat szerezni sziveskedjenek.

Lapunk gyakorlati irányára, szelleme- és tartalmával általános elismerést vívott ki

GERGELY FERENCZ

Kolozsvártt, Fötér 21. saját ház

gazdasági gyógyanyagok és gazdasági kellékek

legnagyobb raktára, ajánl a n. é. gazdaközönség részére legelősbban

Tejoltó kivonat Maager féle 1 kilós üveg 1 frt 20 kr.
használati utasítás minden üvegen jelezve.

Creolin
Pearson

eredeti üvegekben a 5 kiló, 1 kiló, 125 gramm
8 frt. 1 frt 85. 45 kr.

Cerolin szappan állatok mosására	1 kiló	— 60 kr.
Antimonium porban	100 "	18 — "
Carbolsav vegytiszta fehér jegeces	1 "	1 50 "
Carbolsav nyers 30% hordó számra	100 "	18 — "
Carbolineum legjobb faj "	100 "	18 — "
Carbolsav mész piros	100 "	15 — "
Chlormész 100 fokos	100 "	18 — "
Csudasó (Sal glauberi)	100 "	8 — "
Gelatin francia bortisztításhoz	1 "	1 40 "
Gépolaj pugliai hordószámra	100 "	48 — "
Gépolaj amerikai hordószámra	100 "	24 — "
Higanykenőcs	1 "	2 20 "
Kénkövirág	100 "	18 — "
Kékkő I.	100 "	28 — "
Keserűs hordószámra	100 "	8 — "
Kocsikenőcs sárga	100 "	8 — "
Kátrány fekete hordószámra	100 "	6 — "
Maró szóda (Aetznatron) 100 fokos	100 "	22 — "
Petroleum Amerikai hordószámra	100 "	20 — "
Petroleum brassói I.	100 "	18 — "
Portland Cement	100 "	4 — "
Roman Cement (hydraul mész)	100 "	2 20 "
Repczetaj tisztított hordószámra	100 "	42 — "
Salicylsav jegeces	1 "	10 — "
Salicylnatron	1 "	10 — "
Szőlőcukor táblákban	100 "	34 — "
Terpentinolaj lengyel	100 "	40 — "

Legnagyobb raktár

olajbatört festékek, szobapadló lakkfestékek, butor-
lakkok, angol kocsilakkok, firneiss, ecsetek
és minden szükséges gazdasági és házi cikkekből.

Legelősbban és legnagyobb fűszer áru raktár.

Szolíd elv, olcsó árak, jó portéka

Az üzletet virágzóan fenntartja!

Becses megbízásait kérve, vagyok alázatos tisztelettel

78. 3-10)

Gergely Ferencz.

A MICHELS ó-palánkai Kenderáztató és Kötélfonógyár-Részvénytársaság

(Bácsmegeye)

szállít:

Hajtó-köteleket,

Építéshez szükséges felhuzó-köteleket,

Hajó-köteleket,

Tutaj-köteleket, továbbá

Wood és Mc. Cormick-féle gépek részére,

Kéveköttő-fonalat

86 (1-2)

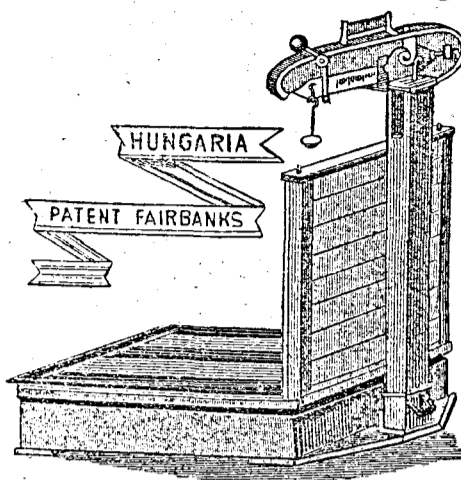
a legjobb minőségű magyar és Manilla-kenderből.

Központ: Ifj. Raich'1 Péter,

Budapest, II. Halászfűző utca 2. sz.

FAIRBANKS-mérlegek

a legtokéletesebb mérleg-szerkezetek.

A szabadalmazott Fairbanks-mérlegek százados rendszerűek, tolosúlyos fémmerő-karral bírnak és a hidra ponton egyetlen mérlegelik.

Gazdasági-szekér-, marha- és zsák-mérlegeinket célszerű és a célnak megfelelő szerkezetükkel fogva különösen a gazdák gazdaságok és ura-

dalmak részére a legelősbban ajánljuk. Gazdasági egyesületi tagok árkedvezményben részesülnek. Gyár: Ujpest. Központi iroda és raktár: Budapest, Andrassy-út 12 sz.

80 (4-6)

JOHN BLOCK, vezérigazgató.

Házi gomba ellen

lakosztályokban, raktárakban és iskolákban stb. a kipróbált és elismert szab. Antimerulion, mely szagtalan és méregmentes szer s a fák tűzállóságát megadja, 5 kgos postacsomag frt 1.80. — Továbbá takarékos kocsikenőcs, gép-olaj, földény-papirlemez, magcsávázó üszög ellen, vas- és rézgálicz, bőr- és patakenőcs, carbolsavat stb. ajánl

Barthel Mihály és Társa

(alapítva 1781.)

Bécs X., Keplergasse 20./n.

68 (3-5)

A tavaszi vetéshez ajánlunk!

mindennemű műtrágyákat és pedig:

spodium- és csontsuperphosphatot, kénsavas ammóniák, káli, chilisalétrom, szarv- és csontliszteket szavatolt tartalommal a legjutányosabb árak mellett.

Figyelmeztetés. Az orsz. magyar gazdasági egyesület 1891. évben a különböző műtrágyagyárosoktól beérkezett műtrágya-ajánlatokat elbírálás alá vevén, mint legjutányosabbat a mi gyártmányunkat ajánlja, különösen kiemelve, hogy részünkről tisztán szerves anyagok szállítanak, melyek a legkittinőbb növényi tápszert szolgáltatják. (Lásd „Gazdasági Lapok“ 1891. márczius 8-iki 10. 23 (28-52) számát.)

Árjegyzékkel kívánatra készséggel szolgálunk.

Első pesti spodium-, enyv-, műtrágya-vegyi termények gyár részvény-társulat.

Központi iroda:
Budapest. VI. Váci-körút 31.

Bujánovics Sándor,
elnök.

E rovaton csupán termelők és állást adók vagy keresők hirdetései közöltnak, de csak az esetben, ha a hirdetésért járó illeték előre beküldetik.

Kisebb összeg postabélyegekből is beküldhető.

OLCSÓ KIS HIRDETÉSEK.

Csak azon levelekre adatik válasz, melyekhez az erre szükséges postabélyeg vagy levelező-lap mellékeltek.

Minden szó egyszeri közlése 1 kr.; vastag betűvel szedve 2 kr. Ha a hirdető fél címe is közölve lesz, a hirdetési díjon kívül minden megjelenésnél még 30 kr. bélyegilleték jár.

Rendkívül olcsó jelzalog törlesztési kölcsönököt nyújt egy elsőrangú intézet. A helyesen felszerelt kölcsönkérvényekre a pénz egy hét alatt folyósítatik. Cím megnevezés a kiadóhivatalban.

Gazdatiszti állást keres egy a kolozsmonostori gazdasági tanintézetet jeles sikerrel végzett több évi gyakorlattal bíró nőtlen férfi. - Tudakozódhatni a szerkesztőségénél.

Gazdatiszti állást

keres egy a kolozsmonostori gazd.

tanintézetet jeles sikerrel végzett több évi gyakorlattal bíró nőtlen férfi. - Tudakozódhatni a szerkesztőségénél.

SZÁMTARTÓI ÁLLÁS

van betöltés alatt egy erdélyi ura-

dalomban. Az állást elnyerni óhajtokkal a címzet közli lapunk szerkesztősége. (A válasza szükséges bélyeg beküldendő.)

Gazdatiszti állás

van betöltés alatt egy erdélyi ura-

dalomban. Az állást elnyerni óhajtokkal a címzet közli lapunk Szerkesztősége. (A válasza szükséges bélyeg beküldendő.)

Egeresi gipsz-, műtrágya- és vegyitermékek gyára.

KRAMER J.

Ajánlja: párolt csontliszt, szuperfoszfát, Thomassalak, egeresi trágyafosz, chilisalétrom, kálisok és egyéb különleges műtrágya-termékeit szavatolt tartalom mellett.

A t. gazdaközönségnek rendelkezésére áll a gyár vegyészeti laboratoriuma is, mely vegyi vizsgálat nyomán megállapítja és javaslatba hozza az alkalmas műtrágyát. Ily vegyi vizsgálatokat a gyár díjmentesen eszközöl, szükséges hozzá 5 kiló talajminta és megjelölése annak, mi fog azon talajba vetetni.

Mindennemű felvilágosítással és részletes árjegyzékkel szívesen szolgál.

a műtrágya-gyár Egeresen

vagy annak központi irodája:

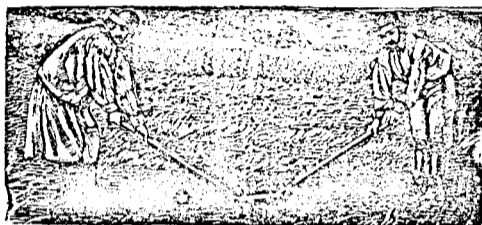
Budapest, V. Dorottya-utca 9. sz.

a hova a levelek és megrendelések intézendők.

22 29—52)

A szabadalmazott ÁSVÁNYI-féle

aranka-irtó eszköz

kizárólagos árusítója

Kiss Ernő Kolozsvártt.

Ára 35 forint.

84. (4—*)

Egy végzett 20 éves gazdász,

a ki már a katonai kötelezettségnek eleget tett; beszéli a magyar, német és román nyelvet és a könyvvezetésben jártas, szerény feltételek mellett mint

mellett mint

ISPÁNI

vagy

gazdaság-felügyelő

alkalmazást keres, az esetleges alkalmazást bármikor elfogadhatja.

Bővebb felvilágosítást ad e lap kiadóhivatala.

85 (1—3)

A Közművelődés Irodalmi és Műnyomdai

Részvény-Társaság

KOLOZSVÁR (FIÓKÜZLET BRASSÓBAN)

szíves figyelmébe ajánlja a modern graphikai követelményeknek megfelelően berendezett

Könyvnyomdáját

mely újabban a legdiszesebb betűkkel szaporított s így a legkényesebb igényeket is kielégítheti. 27 (23—x)

Könyomdája, Lithographiája

melyben a legjelesebb erők s a legkitünőbb gépek vannak alkalmazva, a fővárosi és külföldi nagyobb műintézetek méltó versenytársa.

Árai határozottak, olcsók.

Vidéki megrendeléseket pontosan teljesít.

Előfizetéseket elfogad az

„1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK”-ra.

Ára negyedévre 1 frt.

KÜHNÉ EDE

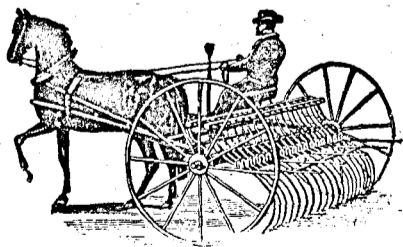
GAZDASÁGI GÉPGYÁRA MOSON.

Főraktár: Budapest VI., Váci-körút 21. szám.

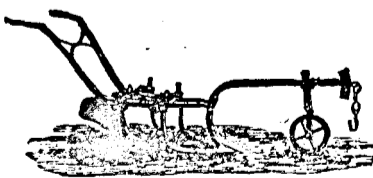
Ajánlja a beállott idényre:

mivelő eszközeit, lókapákat, töltőgetőket, új répagyomláló lókapát 18 frt.

Amerikai széna-gereblyéket 65 frt és 95 frt.

Cséplőkészletek, rosták, konkolyozók, Sack-féle vasekék, valamint a legjobb Laacke-féleszántó és rét-boronák, könnyű, olcsó

k e t t ő s - e k é k

43 (14—26)

nagy készletben vannak raktáron.

ÚJ OLCSÓ SORVETŐ-GÉPEK!

1892. évi ábrás árjegyzékek bárkinek szolgálatára állanak ki és kívánatra azonnal megküldetnek.